

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ВЛАДИ В УКРАЇНІ: ПОСИЛЕННЯ ДЕМОКРАТІЇ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАРОДОВЛАДДЯ НА ОСНОВІ ЗБАЛАНСОВАНОГО ПРИРОДО- І РЕСУРСКОРИСТУВАННЯ

Н.В. Палапа

*доктор сільськогосподарських наук, старший науковий співробітник
Інститут агроєкології і природокористування НААН (м. Київ, Україна)*

e-mail: palapa60@ukr.net;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3748-6414>

О.М. Нагорнюк

*кандидат сільськогосподарських наук, доцент,
старший науковий співробітник*

Інститут агроєкології і природокористування НААН (Київ, Україна)

e-mail: onagornuk@ukr.net;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6694-9142>

У статті висвітлені основні причини занепаду сільських територій України за період 1991–2021 рр., які безпосередньо пов'язані з захопленням влади на території незалежної України воєнними елементами п'ятої проросійської колонії. Ці так звані керівні органи ведуть постійну дискримінацію щодо можливостей українців стати незалежним вільним народом. Їх діяльність або бездіяльність підриває конституційний лад України. І тільки починаючи з 2015 р. українська влада під тиском народу бере справжній курс на децентралізацію і перехід на повне народовладдя.

Проаналізовані статистичні дані щодо децентралізації влади і якісного переходу нашого суспільства на демократичні форми життя, спираючись на досвід європейських країн і всього цивілізованого світу.

Сформульовані рекомендації щодо конституційних змін у частині децентралізації для забезпечення повноцінної імплементації Європейської хартії місцевого самоврядування, переходу до повного народовладдя задля екологічно збалансованого розвитку всіх територій і територіальних громад України.

Реформування адміністративно-територіального устрою повинно відбуватися з метою надання реальної можливості для людини отримати максимальну кількість послуг від керівних органів самоврядування на кожному рівні управління. Саме людина та задоволення її потреб повинні опинитися в центрі уваги обраного нею ж керівництва, яке для ефективної реалізації покладених на нього функцій отримує необхідні повноваження та водночас нестиме всю відповідальність за втілення якісних змін у життя громад.

Ключові слова: об'єднані територіальні громади, ефективність роботи державного механізму, місцеве самоврядування, екологічно збалансований розвиток сільських територій, екологічна свідомість сільського населення, соціально-еколого-економічна безпека, продовольча безпека, якість життя.

ВСТУП

У цей час демократія є найбільш затребуваною формою політичного устрою суспільства, що дає можливість людям не лише обирати керівників усіх рівнів, а й контролювати їх діяльність чи бездіяльність. Незважаючи на всі проблеми, що постають у рамках демократичної форми організації суспільства, його державно-політичного устрою, саме влада народу найкраще справляється з викликами сучасності.

Оскільки місцеве самоврядування забезпечує можливість громадян реалізувати своє право на участь в управлінні публічними справами, воно є основою кожної демократичної держави. У функціонуванні місцевого самоврядування важливе значення має діяльність органів, адже саме вони покликані на професійній основі забезпечити ефективне управління публічними справами в інтересах кожного члена територіальної громади.

Метою децентралізації є «підвищення ефективності роботи державного механізму й активізації розвитку регіонів і муніципалітетів на засадах демократії, а показниками такої ефективності й активізації є повноцінне забезпечення прав, законних інтересів та обов'язків місцевого населення, структурованого в комунально-муніципальні та регіональні колективи, а також органи територіальної самоорганізації» [1].

При проведеній децентралізації місцева влада знаходиться ближче до людей, і тому людям краще буде контролювати обране ними керівництво на місцях (притягувати до відповідальності за порушення в наданні послуг, підтримки порядку, справедливого вирішення місцевих питань і суперечок). У свою чергу, керівництво на місцях прагне більш співчутливо, з розумінням реагувати на ті чи інші проблеми громади, бо ці люди теж є членами громади і як ніхто мають бути зацікавлені в якісному її розвитку. Якщо ж цього не стається, то громада має важелі впливу щодо зміни керівництва на будь-якому етапі.

З часу незалежності України питання впровадження децентралізації влади постійно піднімалось, проте, на жаль, політичної волі для цього було недостатньо. Цей процес активно розгорнувся у квітні 2014 р., коли Кабінетом Міністрів України було схвалено Концепцію реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади, якою передбачається визначення напрямів, механізмів і строків формування ефективного місцевого самоврядування та територіальної організації влади для створення і підтримки повноцінного життєвого середовища для громадян, надання високоякісних та доступних публічних послуг, становлення інститутів прямого народовладдя, задоволення інтересів громадян в усіх сферах життєдіяльності на відповідній території, узгодження інтересів держави та територіальних громад [2].

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

У соціально-економічному житті України сільські території займають особливе місце. На них проживає третина населення нашої держави і припадає більша частка її площі. Значимість цих територій посилюється їх винятковим внеском у формування основ продовольчої, екологічної та економічної безпеки, нарощування експортного потенціалу країни. Ці та інші чинники роблять розвиток сільських територій одним з основних пріоритетів державної політики України, спрямованої на підвищення стандартів життя сільського насе-

лення, зростання ефективності функціонування агропромислового комплексу, покращення стану довкілля та поліпшення якості людського потенціалу [3].

Україна володіє сприятливими географічними, кліматичними, ресурсними та іншими передумовами розвитку сільських територій, тому потенційно спроможна стати державою з пріоритетним розвитком аграрної сфери та одним з основних постачальників на світові ринки екологічно безпечної продовольчої продукції. Проте на сьогодні проблема невідповідності рівня розвитку українського аграрного сектору та сільських територій світовим стандартам, зокрема ЄС, поки що залишається нерозв'язаною. Низка останніх урядових ініціатив у сфері аграрної політики не узгоджується з реальними потребами мешканців села і не спирається належним чином на науково обґрунтовані та методологічно вивірені концепції, що може спричинити погіршення ситуації в практиці господарського життя селян [4]. Більшість державних і регіональних програм, пов'язаних із розвитком сільських територій, має переважно декларативний характер або не забезпечується необхідними фінансовими ресурсами. Відтак прогалини в державній аграрній політиці та суб'єктивні прорахунки й помилки, що мали місце на попередніх етапах ринкового реформування розвитку аграрного сектору, призвели до суттєвого погіршення демографічних показників у сільській місцевості, посилилися міграційні процеси [5; 6], був серйозно зруйнований виробничий потенціал села, погіршений якісний стан і родючість ґрунтів, посилилися екологічні проблеми сільських територій тощо [7; 8; 14].

Сьогодні практично відсутнє вітчизняне виробництво сільськогосподарської техніки, зруйновані потужні агропромислові комплекси в сільській місцевості, спостерігається катастрофічне скорочення чисельності сільських населених пунктів.

Багато українських сіл сьогодні вимирає. Окрім того, в окремих регіонах спостерігаються різкі диспропорції у статевому складі населення (з'явився феномен так званих чоловічих і жіночих сіл). Крім того, тривалість життя в сільській місцевості щороку зменшується, а соціальна сфера села практично не розвивається.

Для здійснення заходів щодо відродження і розвитку українського села насамперед необхідно подолати нинішній стан у соціальній сфері та, головне, усунути причини, що зумовили її занепад. Шлях до розвитку сільських територій визначається через завершення реформи децентралізації влади, сутність якої полягає

в переході повноти влади та бюджетів на місцевий рівень, який найближчий до людей, а саме від державних органів до органів місцевого самоврядування [9].

Децентралізація як процес передачі частини повноважень органів центральної влади органам місцевого самоврядування вже тривалий час розглядається в Україні як вагомий елемент надання реальних владних повноважень безпосередньо громадянам, наближення народовладдя в нашій державі до західних демократичних стандартів. Адже, як свідчить зарубіжний досвід, передусім країн Європейського Союзу, все більше справ, які найбільше турбують громадян, вирішуються на місцевому рівні, не потребуючи залучення держави. Водночас така можливість є лише там, де сформовані спроможні громади, які мають як відповідні повноваження, так і належні матеріальні та фінансові ресурси для реалізації потреб своїх мешканців [10].

Стимулювання розвитку територій, необхідність територіального вирівнювання, забезпечення їх фінансової спроможності, а також організаційної незалежності вимагало проведення реформи адміністративно-територіального устрою. Метою реформи стало об'єднання територій для стимулювання спроможності сільських територіальних громад України щодо природокористування і природозбереження, можливостей розвитку та перерозподілу фінансових ресурсів на користь територіальних громад, надання механізмів управління територіями та забезпечення їх еколого збалансованого розвитку. Серед очевидних проблем, які негативно вплинули на розвиток міст, сіл та селищ і територій регіонів були: територіальні диспропорції соціально-економічного та екологічного розвитку (наявність територій, які активно розвивались і, поряд із ними, депресивних територій), погіршення медико-демографічної ситуації в невеликих містах, зменшення кількості працездатного населення через високу міграцію молоді, а отже, зменшення дітонародження, високу смертність, низький рівень якості життя через недостатність фінансового ресурсу для розвитку територій.

За даними Міністерства розвитку громад та територій України, починаючи з 1991 р. чисельність сільського населення зменшилася на 2,5 млн осіб, кількість сільських населених пунктів — на 348 одиниць, проте кількість сільських рад збільшилася на 1067. Дотаційність 5419 бюджетів місцевого самоврядування становить понад 70%, 483 територіальні громади на 90% утримуються з коштів державного бюджету. Удосконалення потребує також система територіальної організації влади з метою підвищення ефективності управління суспільним розвитком на відповідній території. Нині все очевиднішим стає той факт, що збереження існуючої ситуації загрожує виникненням серйозної кризи управління. Тому реформування місцевого самоврядування в Україні стало нагальною потребою.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Адміністративно-територіальна реформа в Україні — адміністративна реформа, що проводиться з 2015 р. і полягає в наданні більших повноважень органам місцевого самоврядування (децентралізації) і зміні адміністративно-територіального поділу. Замість понад 11 тис. місцевих рад має бути сформовано 1469 спроможних територіальних громад.

За даними Міністерства розвитку громад та територій України, станом на 10 січня 2020 року в Україні створено 1002 об'єднані територіальні громади з населенням 11,7 млн осіб. Перспективними планами формування об'єднаних територіальних громад покрито 90,3% території країни. У таблицях 1 і 2 наведено кількість ОТГ у цілому в Україні за роками та кількість громад за категоріями в розрізі областей.

Зміни до Конституції в частині децентралізації мають забезпечити повноцінну імплементацію Європейської хартії місцевого самоврядування.

Реформа передбачає побудову місцевого самоврядування на основі принципів субсидіарності, повсюдності і фінансової самодостатності. Передбачається, що після внесення змін до Конституції ОТГ «покриють» усю Україну.

Таблиця 1

Кількість ОТГ в Україні за роками

Найменування	Роки					
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Кількість ОТГ	159	366	665	806	1002	1469

Джерело: сформовано авторами на основі даних Міністерства розвитку громад та територій України.

Таблиця 2

Кількість громад за категоріями в розрізі областей станом на 01.01.2021 р.

Область	Міські	Селищні	Сільські	Разом
Вінницька	18	22	23	63
Волинська	11	18	25	54
Дніпропетровська	20	25	41	86
Донецька	43	14	9	66
Житомирська	12	22	32	66
Закарпатська	11	18	35	64
Запорізька	14	17	36	67
Івано-Франківська	15	23	24	62
Київська	24	23	22	69
Кіровоградська	12	16	21	49
Луганська	20	12	5	37
Львівська	39	16	18	73
Миколаївська	9	14	29	52
Одеська	19	25	47	91
Полтавська	16	20	24	60
Рівненська	11	13	40	64
Сумська	15	15	21	51
Тернопільська	18	16	21	55
Харківська	17	26	13	56
Херсонська	9	17	23	49
Хмельницька	13	22	25	60
Черкаська	16	10	40	66
Чернівецька	11	7	34	52
Чернігівська	16	24	17	57
Разом	409	435	625	1469

Джерело: сформовано авторами на основі даних Міністерства розвитку громад та територій України.

Зміни також передбачають запровадження трирівневої системи адміністративно-територіального устрою — громада, округ, регіон (табл. 3).

Водночас громада має стати головною ланкою місцевого самоврядування.

Громада збиратиме раду і голову громади терміном на 4 роки. Рада громади формуватиме виконавчий комітет, яким керуватиме голова ради.

Райони буде ліквідовано, а замість них утворять округи, які будуть суто адміністративними одиницями. Території округів складатимуться з громад. Одна громада не зможе бути поділеною між декількома округами.

Реформа передбачає, що регіонами України стануть області та АР Крим.

На обласному рівні залишаться обласні ради, які обиратимуться на 4 роки і формуватимуть власні виконавчі комітети. До їхньої компетенції будуть віднесені взаємовідносини між громадами і області, реалізація продуктів

регіонального значення, управління спільним майном територіальних громад регіону.

При цьому реформа передбачає ліквідацію всіх місцевих адміністрацій. На рівні округів будуть утворені префектури, які очолюватимуть префекти.

Планується, що префект представлятиме виконавчу владу на відповідній території. Префект призначатиметься та звільнитиметься Президентом України за поданням Кабінету Міністрів. Термін повноважень префекта — 3 роки, він не зможе бути призначений в одній адміністративно-територіальній одиниці більше, ніж на один термін.

Реформа передбачає, що акти органів місцевого самоврядування, які не відповідають Конституції чи законодавству, можуть бути зупинені префектом одночасно зі зверненням до суду. Також акти органів місцевого самоврядування, що загрожують безпеці чи територіальній цілісності України, скасовуватимуться префектом.

Таблиця 3

Новий адміністративно-територіальний устрій

Громада	Округ	Регіон
Головна ланка місцевого самоврядування	На місці ліквідованих районів буде утворено округи	До регіонів України відносяться АР Крим та області
Обирає Раду громади і Голову громади терміном на чотири роки	Округ — суто адміністративна одиниця (розглядається модель, за якою буде здійснюватися врядування на окружному рівні)	На обласному рівні залишаться обласні ради, які обираються на чотири роки і формують власні виконавчі комітети
Рада громади формує виконавчий Комітет, яким керує голова Ради	Території округів складатимуться з громад Одна громада не може бути поділена між кількома округами	До їх компетенцій входитимуть: <ul style="list-style-type: none"> • взаємовідносини між громадами в області; • реалізація проєктів регіонального значення; • управління спільним майном територіальних громад регіону.
Префекти		
Місцеві адміністрації буде ліквідовано, а на рівні округів працюватимуть префекти, які будуть держслужбовцями, призначеними президентом (за поданням Кабінету Міністрів), і, по суті, представлятимуть державу та будуть слідкувати за дотриманням законності і реалізацією програм.		
<i>Префект:</i>		
<ul style="list-style-type: none"> • представляє владу на відповідній території; • призначається та звільняється Президентом України за поданням Кабінету Міністрів України; • термін повноважень три роки; • префект не може бути призначений в одній адміністративно-територіальній одиниці більше ніж на один термін. 		

Джерело: сформовано авторами на основі даних Міністерства розвитку громад та територій України.

Реформування адміністративно-територіального устрою повинно відбуватися з метою надання реальної можливості для людини отримати максимальну кількість послуг від керівних органів самоврядування на кожному рівні управління. Саме людина та задоволення її потреб повинні опинитися в центрі уваги обраного нею ж керівництва, яке для ефективної реалізації покладених на нього функцій отримає необхідні повноваження та водночас нести всю відповідальність за втілення якісних змін у життя громад [11].

Реформа місцевого самоврядування та територіальної організації народовладдя в Україні сприяє активізації та залученню громадян до процесів прийняття рішень на місцевому рівні. Разом із тим, згідно з даними соціологічного опитування, проведеного в жовтні 2018 р. соціологічною службою Центру Разумкова, 51% опитаних українців негативно оцінюють готовність нинішньої влади йти назустріч громадським ініціативам, 44% вважають, що самі громадяни не є готовими до участі в самоврядуванні, і лише 30% заявили, що готові брати участь в управлінні своїм містом/селом/селищем. Водночас розподіл думок серед мешканців населених пунктів у складі об'єднаних територіальних

громад (ОТГ) дещо відрізняється: незадоволені готовністю влади — 46% респондентів, задоволені — 33%, незадоволені готовністю самих громадян — 36%, задоволені — 38%, готові брати участь в управлінні — більше третини (34%) [12]. Таким чином, можна констатувати початок позитивних зрушень у напрямі зростання лояльності членів громад до місцевого народовладдя. Це пояснюється, з одного боку, передачею широких повноважень та ресурсів органам місцевого самоврядування і, як наслідок, передачею відповідальності за вчинені дії або бездіяльність, що змушує представників місцевої влади ефективніше реагувати та розв'язувати місцеві проблеми, а не звинувачувати центральну владу у її неефективності. З іншого боку, громадяни є безпосередньо залученими до процесів управління в ОТГ із перших етапів їх створення, адже добровільне об'єднання територіальних громад передбачає проведення обов'язкових громадських обговорень, що своєю чергою обумовлює вищу довіру до реалізації реформи. До того ж недостатня ініціативність людей, навпаки, здатна гальмувати екологічно збалансованим розвиток громад.

Ми переконані, що попри труднощі, реформа місцевого самоврядування, децентра-

лізація влади — це саме те, що поверне до життя наші села, селища і міста. А кожне з них — це частинка Великої України з новою якістю життя кожного її громадянина.

І одне із найзначніших досягнень проєвропейських реформ в Україні — це зміна свідомості громадян, у тому числі і екологічної, перехід зі стану пасивного очікування змін до стану дії, участі у прийнятті рішень щодо збалансованого (соціально-еколого-економічного) розвитку своїх територій і до відповідальності за прийняті рішення на всіх рівнях народовладдя.

Питання культури, моралі і етики завжди в цивілізованому суспільстві буде мати особливе значення. Бо саме через низький рівень культури і свідомості, у тому числі екологічної, в Україні мають місце катастрофічні соціальні, економічні й екологічні негаразди. Історія свідчить, що людське суспільство не може існувати без моральних засад. Людина перестає бути людиною, коли втрачає такі якості, як чесність, доброзичливість, співчуття, гордість, совість, гідність, скромність, порядність тощо. Совість — природжене почуття моральної відповідальності, у совісних людей усі норми і правила моралі написані в їхніх серцях. Для справжнього щастя людям, крім матеріальних благ, передусім потрібні духовні цінності, бо саме вони потім набувають матеріальних форм у вигляді цивілізаційних надбань людства. Ставлення людини до Природи — основне з них. Рівень цього ставлення визначається екологічною свідомістю, а рівень останньої залежить від якості екологічної культури і виховання.

Формування екологічної свідомості є одним із найважливіших завдань світового співтовариства для досягнення цілей збалансованого розвитку суспільства. Вона має значення

для всіх сфер людської діяльності (економічної, соціальної, екологічної), істотно впливаючи на формування культури природокористування. Людина як біосоціальний вид має усвідомити, що її виживання залежить від рівня екологічної культури і свідомості всіх верств населення [13].

На жаль, цього не може досягти суспільство з рабською філософією, де вся інформація про якість життя людей подається спотвореною, у формі тотальної брехні з метою грабування ресурсів і цінностей.

ВИСНОВКИ

Отже, децентралізація як процес передачі частини повноважень органів центральної влади органам місцевого самоврядування вже тривалий час розглядається в Україні як вагомий елемент надання реальних владних повноважень безпосередньо громадянам, наближення народовладдя в нашій державі до західних демократичних стандартів.

За даними Міністерства розвитку громад та територій України, станом на 10 січня 2020 року в Україні створено 1002 ОТГ. Перспективними планами формування об'єднаних територіальних громад покрито 90,3% території країни.

Найзначнішим досягненням проєвропейських реформ в Україні стала зміна свідомості українців. Суспільство має шанс на майбутнє лише за умови переходу до екологозбалансованого розвитку, яке б продовжувало прогрес суспільства, не завдаючи шкоди довкіллю, постійно відновлюючи спожиті природні ресурси, не створюючи прийдешнім поколінням ситуації невідповідності ресурсного потенціалу. Цей принцип є основоположним у стратегічній концепції «Порядку денного на XXI століття».

ЛІТЕРАТУРА

1. Гамбург Л.С. Теоретичні питання децентралізації державної влади в системі публічної влади унітарної держави. *Вісник Запорізького національного університету*. 2014. № 4 (I). С. 134–145. URL: <http://law.journalsofznu.zp.ua/archive/visnik-4-2014-1/20.pdf>. (дата звернення: 19.10.2021).
2. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333-р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>. (дата звернення: 20.10.2021).
3. Корсун С.Г., Палапа Н.В. Соціальний і екологічний стан території сільських населених пунктів України. *Збірник наукових праць ННЦ ІЗ НААН*. К.: ВП «Едельвейс», 2014. № 1–2. С. 9–16.
4. Концепція збалансованого розвитку сільських територій України з урахуванням досвіду європейських країн / Н.В. Палапа, О.С. Дем'янюк, О.О. Кічігіна, О.М. Нагорнюк, О.В. Устименко, Ю.А. Цибро; за науковою редакцією О.І. Фурдичка; ІАП НААН. К.: ДІА, 2020. 19 с.
5. Палапа Н.В. Вплив демографічних процесів на динаміку чисельності сільських населених пунктів. *Техніка і технології АПК*. 2015. № 9 (72). С. 39–41.
6. Палапа Н.В. Міграційні процеси в Україні та їх наслідки. *Техніка і технології АПК*. 2015. № 8 (71). С. 23–26.
7. Палапа Н.В. Оцінка стану сільських селітебних територій за агроекологічним станом ґрунту. *Таврійський науковий вісник*. 2015. № 93. С. 234–240.
8. Палапа Н.В., Сігалова І.О., Устименко О.В. Екологічна оцінка сільських селітебних територій. *Агро-екологічний журнал*. 2017. № 2. С. 89–95.

9. Рябоконт В.П. Децентралізація — шлях до розвитку сільських територій в Україні. *Економіка АПК*. 2020. № 1. С. 6–17.
10. Мищак І. Реформа децентралізації в Україні: основні тенденції та перспективи завершення. *Конституційний процес в Україні: політико-правові аспекти*. 2021. № 2 (82). С. 3–7. URL: http://nbuviar.gov.ua/images/konstutuciyynu_proces/2021/2.pdf. (дата звернення: 20.10.2021).
11. Європейський досвід збалансованого розвитку об'єднаних територіальних громад. / Фурдичко О.І., Палапа Н.В., Нагорнюк О.М., Кічигіна О.О., Цибро Ю.А., Бабікова К.О., Гончар С.М., Устименко О.В., Шевченко Т.Л., Карпук Л.М., Собчик В.Т., Ткач І. Я.: ІАП НААН. К.: ДІА, 2021. 53 с.
12. Порівняльний аналіз позицій влади і громадян України з питань забезпечення безпеки громад під час децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування / М. Сунгуровський (керівник проекту) та ін. Київ: Заповіт, 2018. С. 14.
13. Методика соціально-екологічного моніторингу та формування екологічної культури сільського населення (на прикладі Східного Поділля): монографія / О.М. Нагорнюк, В.Т. Собчик та ін. Херсон: Гринь Д.С., 2014. 180 с.
14. Sobczyk Wiktoria, Nagorniuk Oksana, Falencka-Jabłońska Małgorzata. Zrównoważona praktyka rolnicza — wybrane zagadnienia. *Edukacja — Technika — Informatyka: Kwartalnik Naukowy*. 2015. Nr 2 (12). P. 125–130. Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego.

**DECENTRALIZATION OF POWER IN UKRAINE:
STRENGTHENING DEMOCRACY AND ENSURING POPULATION
ON THE BASIS OF BALANCED NATURE AND RESOURCE BENEFITS**

Palapa N.

Doctor of Agricultural Sciences, Senior Researcher
Institute of Agroecology and Environmental Management of NAAS (Kyiv, Ukraine)
e-mail: palapa60@ukr.net;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3748-6414>

Nahorniuk O.

Candidate of Agricultural Sciences, Associate Professor,
Senior Research Fellow
Institute of Agroecology and Environmental Management of NAAS (Kyiv, Ukraine)
e-mail: onagornuk@ukr.net;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6694-9142>

The article highlights the main reasons for the decline of rural areas of Ukraine in the period 1991–2021, which are directly related to the seizure of power in independent Ukraine by hostile elements of the fifth pro-Russian column. These so-called governing bodies are constantly discriminating against Ukrainians' ability to become an independent free people. Their activity or inaction undermines the Constitutional system of Ukraine. And only since 2015, the Ukrainian government under pressure from the people is taking a real course towards decentralization and the transition to full democracy.

The statistical data on the decentralization of power and the qualitative transition of our society to democratic forms of life are analyzed, based on the experience of European countries and the whole civilized world.

Recommendations on Constitutional changes in the area of decentralization have been formulated to ensure full implementation of the European Charter of Local Self-Government, transition to full democracy for the sake of ecologically balanced development of all territories and territorial communities of Ukraine.

The reform of the administrative-territorial structure should take place in order to provide a real opportunity for a person to receive the maximum number of services from the governing bodies of self-government at each level of government. It is the person and the satisfaction of his needs that should be in the center of attention of his chosen leadership, which for the effective implementation of the functions entrusted to him will receive the necessary powers and at the same time bear full responsibility for implementing qualitative changes in communities.

Keywords: *united territorial communities, efficiency of the state mechanism, local self-government, ecologically balanced development of rural areas, ecological consciousness of the rural population, socio-ecological-economic security, food security, quality of life.*

REFERENCES

1. Hamburh, L.S. (2014). Teoretychni pyttannya detsentralizatsii derzhavnoi vlady v systemi publichnoi vlady unitarnoi derzhavy [Theoretical issues of decentralization of state power in the system of public authority of the unitary state]. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu — Bulletin of Zaporizhia*

- National University*, 4 (I), 134–145. URL: <http://law.journalsofznu.zp.ua/archive/visnik-4-2014-1/20.pdf> [in Ukrainian].
2. Pro skhvalennia Kontseptsii reformuvannia mistsevoho samovriaduvannia ta terytorialnoi orhanizatsii vlady v Ukraini: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 1 kvitnia 2014 r. № 333-r [About approval of the Concept of reforming of local self-government and territorial organization of the power in Ukraine from April 1st, 2014]. (2014). URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80> [in Ukrainian].
 3. Korsun, S.H., Palapa, N.V. (2014). Sotsialnyi i ekolohichniy stan terytorii silskykh naselenykh punktiv Ukrainy [Social and ecological state of rural settlements of Ukraine]. *Zbirnyk naukovykh prats NNTs IZ NAAN — Collection of scientific works National Research Center «Institute of Agriculture of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine»*, 1–2, 9–16. K.: VP «Edelweis» [in Ukrainian].
 4. Palapa, N.V., Demianiuk, O.S., Kichihina, O.O., Nahorniuk, O.M., Ustymenko, O.V., Tsybro, Yu.A., Furdychko, O.I. (Ed.). (2020). *Kontseptsiiia zbalansovanoho rozvytku silskykh terytorii Ukrainy z urakhuvanniam dosvidu yevropeiskykh krain [The concept of balanced development of rural areas of Ukraine taking into account the experience of European countries]*. IAEM of NAAS. K.: DIA [in Ukrainian].
 5. Palapa, N.V. (2015). Vplyv demohrafichnykh protsesiv na dynamiku chyselnosti silskykh naselenykh punktiv [The impact of demographic processes on the population dynamics of rural settlements]. *Tekhnika i tekhnolohii APK — Machinery and technology of agro-industrial complex*, 9 (72), 39–41 [in Ukrainian].
 6. Palapa, N.V. (2015). Migrantsiini protsesy v Ukraini ta yikh naslidky. [Migration processes in Ukraine and their consequences]. *Tekhnika i tekhnolohii APK — Machinery and technology of agro-industrial complex*, 8 (71), 23–26 [in Ukrainian].
 7. Palapa, N.V. (2015). Otsinka stanu silskykh selitebnykh terytorii za ahroekolohichnym stanom gruntu [Assessment of the state of rural settlements on the agro-ecological condition of the soil]. *Tavriiskyi naukovyi visnyk — Taurian Scientific Bulletin*, 93, 234–240 [in Ukrainian].
 8. Palapa, N.V., Sihalova, I.O., Ustymenko, O.V. (2017). Ekolohichna otsinka silskykh selitebnykh terytorii [Ecological assessment of rural settlements]. *Ahroekolohichniy zhurnal — Agroecological journal*, 2, 89–95 [in Ukrainian].
 9. Riabokon, V.P. (2020). Detsentralizatsiia — shliakh do rozvytku silskykh terytorii v Ukraini [Decentralization is the way to the development of rural areas in Ukraine]. *Ekonomika APK — Economics of agro-industrial complex*, 1, 6–17 [in Ukrainian].
 10. Myshchak, I. (2021). Reforma detsentralizatsii v Ukraini: osnovni tendentsii ta perspektyvy zavershennia [Decentralization reform in Ukraine: main trends and prospects for completion]. *Konstytutsiinyi protses v Ukraini: polityko-pravovi aspekty — Constitutional process in Ukraine: political and legal aspects*, 2 (82), 3–7. URL: http://nbuviap.gov.ua/images/konstytuciy_nuy_proces/2021/2.pdf [in Ukrainian].
 11. Furdychko, O.I., Palapa, N.V., Nahorniuk, O.M., Tsybro, Yu.A., Babikova, K.O., Honchar, S.M., Ustymenko, O.V., Shevchenko, T.L., Karpuk, L.M., Sobchuk, V.T., Tkach, I. Ya. (2021). *Yevropeiskyi dosvid zbalansovanoho rozvytku obiednanykh terytorialnykh hromad [European experience of balanced development of united territorial communities]*. IAEM of NAAN. Kyiv: DIA [in Ukrainian].
 12. Sunhurovskiy, M. (2018). *Porivnialnyi analiz pozytsii vlady i hromadian Ukrainy z pytan zabezpechennia bezpeky hromad pid chas detsentralizatsii vlady ta reformuvannia mistsevoho samovriaduvannia [Comparative analysis of the positions of the authorities and citizens of Ukraine on ensuring the security of communities during the decentralization of power and reform of local self-government]*. Kyiv: Zapovit [in Ukrainian].
 13. Nahorniuk, O.M., Sobchuk, V.T. et al. (2014). *Metodyka sotsialno-ekolohichnoho monitorynhu ta formuvannia ekolohichnoi kultury silskoho naseleння (na prykladi Skhidnoho Podillia): monohrafiia [Methods of socio-ecological monitoring and formation of ecological culture of the rural population (on the example of Eastern Podillya): monograph]*. Kherson: Hryn D.S. [in Ukrainian].
 14. Sobczyk, V., Nagorniuk, O., Falencka-Jabłońska, M. (2015). Zrównoważona praktyka rolnicza — wybrane zagadnienia [Sustainable agricultural practice — selected issues]. *Edukacja — Technika — Informatyka: Kwartalnik Naukowy — Education — Technology — Information Technology: Kwartalnik Naukowy*, 2 (12), 125–130. Rzeszow: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego [in Polish].

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Палапа Надія Василівна, доктор сільськогосподарських наук, старший науковий співробітник, Інститут агроєкології і природокористування НААН (вул. Метрологічна, 12, м. Київ, Україна, 03143; e-mail: palapa60@ukr.net; тел.: +380666935656; ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3748-6414>)

Нагорнюк Оксана Миколаївна, кандидат сільськогосподарських наук, доцент, старший науковий співробітник, Інститут агроєкології і природокористування НААН (вул. Метрологічна, 12, м. Київ, Україна, 03143; e-mail: onagornuk@ukr.net; тел.: +380932733453; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6694-9142>)